

Analysis of Sustainable Rural Development with Emphasis on the Participation of Local Communities Subject of Study: Villages of Zarin-Dasht city

Mohsen Shayan¹, Fazlollah Esmaili^{2✉}, Mehdi Khodad³

1. Ph.D in Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran
E-mail: Mohsen.shayan@pgs.usb.ac.ir
2. Assistant Professor of Geography and Rural Planning, Payame Noor University, Tehran, Iran
✉ E-mail: esmaeili@pnu.ac.ir
3. Master of Geography and Rural Planning, University of Golestan, Gorgan, Iran
E-mail: khodadadmehdi91@yahoo.com

How to Cite: Shayan , M; Esmaili, F; & Khodad, M. (2023). Analysis of Sustainable Rural Development with Emphasis on the Participation of Local Communities Subject of Study: Villages of Zarin-Dasht city .*Geography and Development*, 20 (69), 270-295.

DOI: <http://dx.doi.org/10.22111/GDIJ.2022.7287>

Received:

1 July 2022

Received in revised form:

12 October 2022

Accepted:

30 October 2022

Published online:

30 November 2022

ABSTRACT

The current research was carried out with the aim of examining and analyzing sustainable rural development with emphasis on the participation of local communities in the villages of Zarin-Dasht city. Two methods of library study and field survey were carried out. The results of the sample T-Tech test showed that the average obtained in the economic index is equal to 2.52, the socio-cultural index is 2.84, the environmental index is 2.84 and the institutional index is 3.144. In fact, the state of community participation Locality is unfavorable in all indicators except the institutional index. showed that 95% of the changes in the dependent variable (dimensions of sustainable development) are explained by the participation indicators of local communities. Also, the results showed that among the independent indicators included in the regression equation, the share of the indicator (social-cultural participation) in predicting positive changes in the dependent variable (sustainable development of rural areas) is more than other participation indicators. . Further, the results of the path analysis showed that the direct effects of institutional participation on the sustainability of villages are more than other indicators of participation, and the least direct effects are in institutional and environmental indicators. After investigating the relationship between participation and sustainable development of Zarin-Dasht villages, each village of Zarin-Dasht was ranked based on sustainable development with an emphasis on the participation of local communities. With a weight value of 3.543 in the economic dimension, 3.435 in the social dimension, 3.564 in the physical dimension and 3.576 in.

Keywords:

Participation of local communities,
Sustainable development,
Zarindasht villages.

© the Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

1. Introduction

Development is a fundamental change in the economic, social and cultural variables of any society and its realization requires the creation of harmony between its various dimensions. The realization of the progress and development of the countries also requires the use of talent and power and the active presence of the people and their

participation in the stages of development; So that they consider development and participation as intertwined issues, and they consider the development process to be stable and successful when it is accompanied by increasing people's participation. Brandland Commission, under the supervision of the United Nations, in 1987, published a report on the environment of the world

and its various aspects and the necessity of paying attention to the sustainability of development, under the title Common Future, and after that, the concept of sustainable development was introduced in international forums. It was brought up internationally. Since then, the discussion about sustainability has continued, in the meantime, there are differences in the definition of sustainability, the intensity and weakness of sustainability and the levels of its generalization, but the common point of all these concepts is reliability and durability. Therefore, sustainability can be understood as the meaning of keeping, existence, long-term maintenance, durability, and survival, and in its broadest sense, it refers to the ability of society, ecosystem, and any current system to continue functioning in the future; Without necessarily being weakened as a result of the depletion of the resources that the system depends on or excessive load on it.

2. Methods and Material

The current research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of the nature and method of carrying out the work, which was carried out by two methods of library study and survey. In order to analyze the data, SPSS software and WASTPAS model were used. The statistical population of the research was made up of 18 villages of Zarin Dasht city in the rural areas (Izd Khasht Sharqi, Izd Khasht Gharbi, Debiran, Khasuye), which according to the census of 2015 had a population of 28,539 people, equivalent to 7,927 households. To select the sample size using Cochran's formula, a sample size of 370 people was randomly selected from among the household heads. The distribution of the sample population among the villages of the district was determined based on the percentage of the sample population. The research tool was a questionnaire based on the Likert scale, the indicators and dimensions of the variables (participation and sustainable development) were compiled based on theoretical principles and reflected in the form of a questionnaire. The validity of the indicators was confirmed based on the opinions of experts and its reliability was also confirmed using Cronbach's

alpha in the sustainable development questionnaire (0.78) and the participation questionnaire (0.80).

3. Results and Discussion

In order to measure the level of participation in the studied indicators, t-test has been used. The obtained results showed that, in the social and cultural index, the significance level obtained for all items is less than 0.05, in this regard, the results of the test can be generalized to the entire society. Also, the results showed that the feeling of commitment to citizenship duties has a weight of 3.13 more than the average, and in other words, it is the most favorable item among all the items. Also, participation in the order and security of the village with an average of 2.37 has the lowest average and the most unfavorable. Overall, the status of the socio-cultural index is below the optimal level with an average of 2.84. Further, according to table (5), in the economic index, participation in monetary and financial services with an average of 3.11 has the highest average, and participation in solving the problem of fake and informal jobs with an average of 2.22 has the lowest average. have given. Therefore, in general, it can be said that the state of the economic index with an average of 2.52 is lower than the optimal level. Also, the environmental index, as can be seen in table number (5), among the 4 items examined in the environmental index in the villages of Zarin Dasht city, only 1 item has an average above the desirable limit (3) and the rest of the items Their average is lower than the desired level, also the results showed that the subject of participation in cleaning and improvement of the village environment has the highest average with an average of 2.84 and the subject of participation in recreational facilities and green space with an average 67.2 has the lowest average. In total, the economic index with an average of 2.84 has a lower average than the optimal level. Finally, in the institutional index, the item of the role of popular institutions in realizing participation with an average of 3.44 has the highest average, and the item of participation in associations The local guild with an average of 2.76 has the lowest average and is evaluated below the optimal level. In total, the

institutional index with an average of 3.14 has been evaluated as higher than the optimal level.

4. Conclusion

In a summary of the results, it can be said that the state of participation of local communities at the level of Zarindasht villages was unfavorable, which has an impact on the lack of sustainable development in the rural areas of this city. This phenomenon is both on the part of the people and on the part of the rural managers, including the village council and the Islamic Council. In the first case, it should be said that the villages of Zarin-Dasht, due to the growth of the population, have caused the specific and native traditions of these villages to disappear over time and have a multi-cultural texture or even a particle that in Those intra-group social networks (at the level of family and kinship) are far stronger than out-group networks and this issue was very harmful for the participation of local communities at the level of Zarindasht villages. On the other hand, the local residents' lack of trust in the rural managers and the lack of a cooperative concept and the superiority of

individual interests over collective interests, along with the non-acceptance of participation by rural organizations and other related organizations, are major problems and obstacles for the formation of participation in Rural areas are considered Zarin-dasht. The second case is related to the village organizations themselves, the management structure of Zarindasht villages is concentrated and narrow and mainly shows some resistance to new developments. This caused a kind of lack of accountability and responsibility towards the residents. For this reason, a large part of the management body of the rural organizations of this city does not have enough information about the participation, empowerment and self-confidence of local residents, so some managers think that with the involvement of people in rural affairs, their managerial efficiency is under question. goes and they refuse to leave the administration of village affairs to the people.

Keywords: Participation of local communities, Sustainable development, Villages of Zarindasht county.

5. References

- Avijit, G (1998), *Ecology and Development in Third World*, Second Edition, Routledge, London. 3.
<https://www.amazon.com/Ecology-Development-Third-Routledge-Introductions/dp/0415186315>
- Anabestani, A. A.; Khosrobigi, R; Taghilo, A.A. and Akbari, M. H. (2013). Analysis of cultural and social factors affecting the level of people's participation in rural areas, a case study of villages in the central part of Jahorm city, *Village and Development Magazine*, Vol. 15, No. 1, 85-108. (in Persian).
<https://www.sid.ir/paper/94578/fa>
- Anbari, M (2011). *Sociology of Development: From Economy to Culture*, Tehran: Somit Publications. (in Persian).
<https://samta.samt.ac.ir/content/9284/>
- Asadi, Z. Pourramzan, I. Moulai Hashjin. N. (2015). The role of participation in the rural development of the dry part of Rasht city. *Space Economy and Rural Development Quarterly*, Year 5. No. 1. 61-82. (in Persian).
https://serd.khu.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-2-27&slc_lang=fa&sid=1
- Axinn, G. H., Axinn, N. W (1997). *Collaboration in Rural Development*, a Practioner.
<https://www.googleadservices.com/pagead/aclk?>
- Azizu, A. (2014). *Stakeholder participation in development planning process in the Yilo Krobo Municipality* (Doctoral dissertation, Scholl of Graduate Studies, Kwame Nkrumah University of Science and Technology)
<https://scholar.google.com/scholar?>

- Barghi, H. Ghanbari, Y. Saidi, M (2012). Investigating the performance of the village Islamic council and the level of people's participation in rural development (case study: Hossein Abad district, Najaf Abad city). *Space Economy and Rural Development Quarterly*, Vol.2. No.4. 119-138. (in Persian).
<http://ensani.ir/fa/article/362596/>
- Borec, A., and Turk, J (2009). Sustainable Rural Development-Eu Agriculture Perspective, *Revija za geografijo - Journal for Geography*, Vol. 4, No. 1, 37-52.
https://scholar.google.com/scholar?hl=fa&as_sdt=0.5&as_vis=1&q=Sustainable+Rural+Development+%E2%80%93+Eu+Agriculture+Perspective
- Bozorgnia, A (2010). The role of social capital in development, retrieved from Aftab website.(in Persian).
<http://ensani.ir/fa/article/128941/>
- Chigbu, U.E. (2012). Village Renewal as an Instrument of Rural Development: Evidence from Weyarn, Germany, *Community Development*, No 43, 209-224.
<https://scholar.google.com/scholar?>
- Dobie, P (2004), Models for National Strategies: Building Capacity for Sustainable Development, *Development Policy Journal*, Vol. 1, and Special Issue: Capacity for P31 Sustainable Development, 2004.
<https://intussen.info/OldSite/Documenten/Noord/Internationaal/UNDP/Capacity%20for%20Sustainable%20Development.pdf#page=8>
- Elahi Churan, M. A. Ramzanzade Lesboi, M. Elahi Churn, E (2019). Evaluation of the role of social capital components in the sustainable development of villages (Case study: Zanos Rostaq Dehstan, Choran Village). *Engineering geography of the land*. Vol.4. No.7. 133-145. (in Persian).
http://www.jget.ir/article_114768.html
- Farahani, H, Valai, M., Rasoulinia, Z (2013). Evaluation of the effects of weekly market of Malkan on the economic stability of rural areas (Case study: Murhamat Abad Dehistan North, Miandoab County), *Journal of Rural Planning and Research*, Volume 2, No. 3, 211-232. (in Persian).
<http://ensani.ir/fa/article/327205/>
- oo u,,, (1989). "Prrpppppp nnee vooqmenNNw vv enu,,, WordddvooqmenVVV.17, oo .20,165-175.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0305750X89902428>
- Gurji Karsami, A. and Babaei Karnami, A. (2016). Investigating the role of social capital in the participation of farmers in agricultural production cooperatives in Chahardange, Sari, *Journal of Cooperatives and Agriculture*, Year 6, No. 24, 129-150. (in Persian).
http://ajcoop.mcls.gov.ir/article_58537.html
- Hayati, D., Dehghanpour, M. Namjoyan, Z (2016). The strategy of people's participation in rural development with an attitude towards the experience of implementing the project of empowering the people of the villages of Kamfirouz region of Fars. A collection of abstracts of the papers of the second national conference on rural development in Iran. Rural Development Institute. (in Persian).
<https://www.sid.ir/>
- Hedayati Moghadam, Z; Sidaei, S. I. and Nouri, Seyed H (2014). measuring the level of sustainability of rural areas using multi-indicator decision-making techniques: a case study of the villages of Flowerjan city, *Journal of Geography and Regional Development*, Vol. 13, No. 1, Serial 24 91-112. (in Persian).
https://jm.um.ac.ir/article_31170.html
- Khorashadzadeh, M., and Esmail-Nejad, M (2013). The role of women in sustainable rural development, a case study of Khorashad village, Birjand city, *Khorasan Journal of Cultural and Social Studies*, Vol. 3, No. 2, 7-28. (in Persian).
<https://elmnet.ir/article/895831-71361/>

- Lee, K. N (1993). Greed, Scale Mismatch and Learning, Ecological Application, Vol. 3, No. 4, 560-564.
<https://www.jstor.org/stable/1942079>
- Mansouri, A. R (2013). Investigating the problems of non-governmental organizations in promotion programs related to sustainable rural development, master's thesis, Islamic Azad University of Maroodasht, Faculty of Agriculture, Department of Rural Development, Department of Development Management, Maroodasht. (in Persian).
<https://ganj.irandoc.ac.ir/#/users/login>
- Najafi-Kani, M. A. M (2013). Investigating and measuring the level of people's participation and its role in rural development (case study: Sultan Ali village, Gonbadkavus county). Geographical Perspective Magazine (Human Studies). Vol. 6. No. 20. 118-137. (in Persian).
<https://www.sid.ir/paper/175842/fa>
- Niazi, M. (2002). Explaining the barriers to social participation in Kashan city in 2010, doctoral dissertation in sociology, Isfahan University. (in Persian).
<https://ganj.irandoc.ac.ir/#/users/login>
- Prasad, Durga (2013). Peoples Participation in Development : sikkimin, 2278-0211, No. 5.
<https://www.intrac.org/wpems/wp-content/uploads/2018/11/OPS-7-Peoples-Participation-in-Development-Projects.pdf>
- Putnam, R.D (2011). Bowling alane: Americas declining social capital. Journal of Democracy, 6(1), 65-78.
https://scholar.google.com/scholar?hl=fa&as_sdt=0%2C5&as_vis=1&q=Bowling+alane%3A+Americas+declining+social+capital&btnG=
- Ruth, M (2001). Women and Sustainable Development, Non-Governmental Liaison Service. 2001, available on www.un-ngls.org.116.
https://scholar.google.com/scholar?hl=fa&as_sdt=0%2C5&as_vis=1&q=Women+and+Sustainable+Development%2C+Non-Governmental+Liaison+Service&btnG=
- Sejasi Ghaydari, Hamdollah, Rumyani, Ahmed, Saneyi, Samieh (2013). Evaluation and explanation of the function of rural industries in the development of the case: Sa'in Qala village in Abhar city, space economy and rural development, Vol.3, No.8, 87- 105. (in Persian).
<https://profdoc.um.ac.ir/paper-abstract-1046140.html>
- Shafii-Sabet, N. Herati Fard, S (2018). Empowering stakeholders to participate in the sustainable development of tourism with the mediating role of the perceived effects of tourism. Tourism planning and development. Period 8. Number 2. (in Persian).
http://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_2416.html
- Shamsi, M. Khorasani, M. A., Motiei Langroudi, S. H (2019). Measuring the effects of diversity of economic activities on the level of well-being of the rural community (case: central part of Kerman city). Regional Planning Scientific-Research Quarterly, Vol. 10, No. 37, 47-62. (in Persian).
https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_3626.html
- Sharifinia, Z (2018). Analysis of barriers to local people's participation in rural development (case study: Bisheshar village, central part of Qaimshahr city). Researches of human geography. Vol. 52, No. 3, 1131-1151. (in Persian).
<http://ensani.ir/fa/article/440186/>
- Shayan, M; Ghanbari, S., and Bazarafshan, J (2017). Stratification and analysis of the sustainability situation in rural settlements, a case study: Zarindasht city, Journal of Geography and Urban and Regional Studies, No. 26, 179-196. (in Persian).
https://gajj.usb.ac.ir/article_3633.html

Shujaei, Z (2008). Collection of articles of the training workshop on the development of women's participation, Tehran, Allameh Tabatabai Publications.(in Persian).

<https://www.gisoom.com/book/1249769/>

Soror, R., Mousavi, M., Daniyali, T (2013). The relationship between local participation and rural development: a case study of Marhamat Abad district. Village and Development Quarterly. Vo. 14. No. 2. 117-137. (in Persian).

<https://www.sid.ir/paper/94613/fa>

Stiglitz, J (2003). Towards a new development paradigm, translated by Ismail Mardani Givi, political and economic information, numbers 197 and 198

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/95909/>

Varga, E (2008).the Challenges of Sustainable Rural Development towards Engineering, Policy, Montreal.2.

https://www.ineer.org/Events/ICEE2008/full_papers/full_paper285.pdf

Wackernagel, M., Yount, J.D (2000). Footprints for Sustainability, Vol. 2, No. 1, 23-44.

<https://staff.washington.edu/jhannah/geog270aut07/readings/population/Moffatt%20-%20Ecolog%20Footprint%20and%20Sustain%20Dev.pdf>

Ward, N., Brown, D.L (2009).Placing the Rural in Regional Development,Regional Studies,No.43,1237-1244.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00343400903234696>

WHITE, C (2004). Strategic Management, New York, Palgrave Macmillan. 112.

<https://scholar.google.com/scholar?>

World Commision in environment and development. 1987our.

https://idl-bnc-idrc.dspace.org/bitstream/handle/10625/152/WCED_v17_doc149.pdf

Yasuri, M; Ofoghi, N. and Emami, Se. F (2016). Rural participation as a solution to achieve development and reduce poverty, a case study of Saravan district, Rasht city, Journal of Rural Research and Planning, Vol. 6, No. 3(19), 219-234. (in Persian)

<http://ensani.ir/fa/article/377591/>

Zahedi, M. J(2011). Development and Inequality, Maziar Publications, 7th edition. (in Persian).

<https://mazyarpub.ir/product-tag/>

Zeller, M (2006). Rural development theory and policy. Germany: University of Hohenheim.23

<https://www.researchgate.net/profile/Andreas-Neef->

واکوی توسعه پایدار روستایی با تأکید بر مشارکت جوامع محلی

مورد مطالعه: روستاهای شهرستان زرین دشت

دکتر محسن شایان^۱، دکتر فضل اله اسمعیلی^۲، مهدی خداداد^۳

مقاله پژوهشی

جغرافیا و توسعه، شماره ۶۹، زمستان ۱۴۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۱۰

تاریخ بازنگری داوری: ۱۴۰۱/۰۷/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۰۸

صفحات: ۲۹۵-۲۷۰

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی واکوی توسعه پایدار روستایی با تأکید بر مشارکت جوامع محلی روستاهای شهرستان زرین دشت انجام شده است. در این راستا، پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش انجام کار توصیفی-تحلیلی است که به دو روش مطالعه کتابخانه‌ای و پیمایشی میدانی انجام پذیرفت. جامعه آماری پژوهش را ۱۸ روستای شهرستان زرین دشت را تشکیل دادند که براساس نمونه‌گیری تصادفی و فرمول کوکران تعداد (۳۷۰) سرپرست خانوار بر حسب درصد حجم نمونه در هریک از روستاها تعیین شد. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار SPSS و مدل WASTPAS استفاده شد. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان داد که میانگین به دست آمده در شاخص اقتصادی برابر با ۲/۵۲، شاخص اجتماعی-فرهنگی ۲/۸۴، شاخص زیست‌محیطی ۲/۸۴ و شاخص نهادی ۳/۱۴۴ برآورد شده است. در واقع وضعیت مشارکت جوامع محلی در همه شاخص‌ها به غیر از شاخص نهادی نامطلوب است. در ادامه نیز نتایج رگرسیون نشان داد، ۹۵ درصد تغییرات متغیر وابسته (ابعاد توسعه پایدار)، به وسیله شاخص‌های مشارکت جوامع محلی تبیین می‌شود. همچنین نتایج نشان داد، در بین شاخص‌های مستقل وارد شده به معادله رگرسیون، سهم شاخص (مشارکت اجتماعی-فرهنگی)، در پیش‌بینی تغییرات مثبت متغیر وابسته (توسعه پایدار مناطق روستایی) بیشتر از سایر شاخص‌های مشارکت است. در ادامه نیز نتایج تحلیل مسیر نشان داد، اثرات مستقیم مشارکت نهادی بر پایداری روستاها بیشتر از سایر شاخص‌های مشارکت است و کمترین اثرات مستقیم در شاخص‌های نهادی و زیست‌محیطی است. پس از بررسی ارتباط بین مشارکت و توسعه پایدار روستاهای زرین دشت، به رتبه‌بندی هریک از دهستان‌های زرین دشت براساس توسعه پایدار با تأکید بر مشارکت جوامع محلی پرداخت شد. نتایج نشان داد، دهستان ایزدخواست شرقی با مقدار وزن ۳/۵۴۳ در بُعد اقتصادی، ۳/۴۳۵ در بُعد اجتماعی، ۳/۵۶۴ در بُعد کالبدی و ۳/۵۷۶ در بُعد زیست‌محیطی بالاترین رتبه و دهستان زیرآب در بُعد اقتصادی با مقدار وزن ۳/۱۱۵، بُعد اجتماعی با مقدار وزن ۳/۱۱۷، بُعد کالبدی با مقدار وزن ۳/۱۲۰، بُعد زیست‌محیطی با مقدار وزن ۳/۱۳۱، به ترتیب رتبه‌های بالا و پایین را به خود اختصاص داده‌اند. نتایج رتبه‌بندی دهستان‌ها براساس ابعاد پایداری، گویای ارتباط معنادار بین ابعاد پایداری است. در واقع نتایج مدل ساختاری تحقیق به کمک نرم‌افزار AMOS حاکی از معنی‌دار بودن روابط بین عوامل سه‌گانه است. به گونه‌ای که بین ابعاد توسعه پایدار ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد.

واژه‌های کلیدی:

مشارکت جوامع محلی، توسعه پایدار، روستاهای شهرستان زرین دشت.

مقدمه

مشارکت مردم توأم باشد (منصوری، ۱۳۹۳: ۱). کمیسیون برانت لندن، تحت نظارت سازمان ملل، در سال ۱۹۸۷، گزارشی در زمینه محیط‌زیست جهان و جنبه‌های مختلف آن و ضرورت‌های توجه به پایداری توسعه، با عنوان آینده مشترک منتشر کرد و به دنبال آن مفهوم توسعه پایدار در مجامع بین‌المللی مطرح شد. از آن زمان تاکنون بحث درباره پایداری ادامه داشته است، در این بین، در تعریف پایداری، شدت و ضعف پایداری و سطوح تعمیم آن افتراق وجود دارد، اما نکته مشترک همه این انگاره‌ها، پایایی و دوام است؛ بنابراین

توسعه، تغییری بنیادی در متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر جامعه محسوب می‌شود و تحقق آن، مستلزم ایجاد هماهنگی بین ابعاد گوناگون آن است (شایان و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۸۳). تحقق پیشرفت و توسعه کشورها نیز مستلزم بهره‌گیری از استعداد و توان و حضور فعالانه مردم و مشارکت آن‌ها در مراحل توسعه است؛ به طوری که توسعه و مشارکت را اموری درهم‌تنیده دانسته‌اند، و فرایند توسعه وقتی با ثبات و موفقیت همراه می‌دانند که با افزایش

۱. دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۲. استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۳. کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه گلستان، گرگان، ایران

۱. دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۲. استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۳. کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه گلستان، گرگان، ایران

آبادانی اجرا می‌شود، بدون آنکه روستاییان آن منطقه در جریان امور قرار گیرند. پس از اتمام برنامه‌ها و پروژه‌ها، به دلیل عدم مشارکت دادن روستاییان در جریان تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اجرا، استقبالی در استفاده و بهره‌برداری از آن به عمل نمی‌آید. برای اینکه چنین مشکلی بروز نکند، باید هنگام تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، روستاییان مشارکت داشته باشند، حتی از آن خواسته شود که در مرحله اجرا، نگهداری و ارزیابی نیز به صورت فعال شرکت کنند (نجفی کانی، ۱۳۹۱: ۱۲۰). مشارکت مردمی در برنامه‌ریزی‌های محلی می‌تواند منجر به تمرکززدایی شده و از محدودیت‌های برنامه‌ریزی بالا به پایین می‌کاهد (برقی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۲۳)؛ بنابراین برای اینکه برنامه‌ها و هزینه‌های صورت‌گرفته در روستاها به توسعه پایدار منجر شود، باید نیازها و خواسته‌های روستاییان را شناسایی کرد و آن‌ها را در انجام امور مشارکت داد؛ زیرا از یک سو مشارکت روستاییان موجب تقویت مؤسسات روستایی و سازمان‌های اجتماعی که فرایند توسعه را تسهیل می‌کنند، خواهد شد و از سوی دیگر موجب به‌کارگیری توانایی و استعداد‌های روستاییان در جهت توسعه ملی و نگهداشت جمعیت روستاها و کاستن نابرابری‌های منطقه‌ای خواهد شد (سرور و موسوی، ۱۳۹۱: ۱۱۹).

در این بین، شهرستان زرین‌دشت یکی از شهرستان‌های استان فارس است. روستاهای این شهرستان نیز همچون سایر روستاهای کشور از نظر توسعه و توسعه پایدار در شرایط مناسبی قرار ندارند. با توجه به اینکه برنامه‌ریزی‌های مختلف عمرانی کشور از ابتدا تاکنون به صورت برنامه از بالا به پایین بوده است و در این برنامه‌ها نقش مردم روستایی و مشارکت آن‌ها در این طرح و برنامه‌ها در نظر گرفته نشده است، برنامه‌های مربوط عملاً نتوانسته‌اند موفقیت چندانی در زمینه توسعه و توسعه پایدار روستایی داشته باشند. در این راستا، پژوهش حاضر به منظور

پایداری را می‌توان به معنای نگه‌داشتن، وجود، نگهداری بلندمدت، دوام و بقا دانست و در معنای وسیع آن، به توانایی جامعه، اکوسیستم و هر سیستم جاری برای تداوم کارکرد در آینده اطلاق می‌شود؛ بدون اینکه اجباراً در نتیجه تحلیل رفتن منابعی که سیستم به آن وابسته است یا بار بیش از حد روی آن به ضعف کشیده شود (زاهدی، ۱۳۹۱: ۴۷).

در این راستا، امروزه اهمیت نقش مؤثر مردم و مشارکت آن‌ها در حرکت به سمت توسعه پایدار روستایی بر کسی پوشیده نیست. برای رسیدن به الگوی توسعه مطلوب یا استفاده صحیح از منابع و فرصت‌ها و توزیع عادلانه امکانات، مشارکت مردم راهکار اصلی و محوری به شمار می‌رود (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۸۷). بیشتر صاحب‌نظران توسعه، به ویژه توسعه روستایی معتقدند که دستیابی به توسعه پایدار بدون مشارکت آحاد مردم ممکن نیست و بدون تردید با مشارکت مردم دوره گذار توسعه تسهیل و کم‌هزینه می‌شود. امروزه تأکید بر استفاده از دانش بومی و توانمندی‌های مردم محلی در رهیافت‌های توسعه موجب شده که مشارکت روستاییان در قالب ایجاد و توسعه نهادهای مردمی خودجوش و خوداتکا نظیر تعاونی‌ها و گروه‌های توسعه، برای تعریف نیازهای اولویت‌دار و حل مسائل مربوط به زندگی مردم محلی در فرایند توسعه روستایی مورد توجه قرار گیرد (هدایتی‌مقدم و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۴).

در گذشته بر گزینه کار برای مردم روستایی تأکید می‌شد، اما امروزه و از دیدگاه مشارکتی بر گزینه کار به وسیله مردم روستایی تأکید می‌شود، بدین‌سان، توانمندسازی مردم روستا کمک مؤثری به آنان برای تشخیص، تجزیه و تحلیل مسائل و رویدادها و در نتیجه تصمیم مقتضی در مواجهه با شرایط پیش‌بینی نشده و متغیر می‌کند (حیاتی، ۱۳۸۶: ۱۷۶). این در حالی است که گاهی مشاهده می‌شود در یک منطقه، طرح‌های

ایجاد ظرفیت‌های جدید، احترام به اطلاعات و دانش بومی، افزایش آگاهی و اطلاعات (Dobie, 2004)، آزادی انتخاب و برابری در دسترسی به فرصت‌ها (Axinn and Axinn, 1997:196)، می‌توان تلقی کرد که همگی به‌نوعی تبیین‌کننده ایده محوری توسعه پایدار، یعنی برآورده‌ساختن نیازهای نسل حاضر با در نظر گرفتن نیاز نسل‌های آتی است.

ایده محوری توسعه پایدار مؤثرتر از همه توسط کمیسیون جهانی توسعه و محیط‌زیست در سال ۱۹۸۷ تبیین شد. مطابق با تعریف این کمیسیون، توسعه پایدار است که بتواند احتیاجات نسل حاضر را بدون فداکردن توانایی نسل‌های آتی برای برآورده‌سازی نیازمندی‌هایشان تأمین کند (World Commission on Environment and Development, 1987: 119). از آن زمان تاکنون این بیان موجز و پرمحتوا به‌طور فزاینده‌ای توسط دولت‌ها، نهادهای بین‌المللی، سازمان‌ها و شرکت‌های تجاری، مؤسسات علمی و دانشگاهی و گروه‌های غیردولتی پذیرفته و تأیید شده است. بدین ترتیب امروزه ادبیات مدیریت راهبردی توسعه با گذر از توجه صرف به سرمایه‌های فیزیکی به‌طور فزاینده‌ای توجه خود را به مدیریت انواع سرمایه‌های تأثیرگذار در فرایند توسعه همچون سرمایه‌های طبیعی (خدمات، کارکردها، فرایندها و منابع زایش‌پذیر بیولوژیکی در کنار منابع زمینی زایش‌ناپذیر نظیر مواد معدنی، سوخت‌های فسیلی، آب‌های زیرزمینی)، سرمایه‌های انسانی (دانش، مهارت، سلامتی، تغذیه، ایمنی، امنیت و انگیزه انسان‌ها)، و سرمایه‌های اجتماعی (انسجام اجتماعی، اعتماد متقابل، مشارکت‌پذیری و تشریک مساعی، برابری فرصت‌ها، آزادی تشکلهای صنفی، نظم) معطوف کرده است (White, 2004: 112). پیش از مطرح‌شدن پارادایم توسعه پایدار روستایی، توسعه روستایی به‌طور عمده معطوف بر اهداف توسعه اجتماعی و اقتصادی مناطق

بررسی نقش مشارکت جوامع محلی و نقش آن بر توسعه پایدار روستایی در روستاهای شهرستان زرین‌دشت انجام گرفته است؛ بنابراین پژوهش حاضر به دنبال بررسی و کنکاش سؤالات ذیل است:

- وضعیت مشارکت جوامع محلی روستاهای زرین‌دشت چگونه است؟ و بین مشارکت جوامع محلی و توسعه پایدار مناطق روستایی زرین‌دشت چه ارتباطی وجود دارد؟

- از بین دهستان‌های زرین‌دشت، کدام یک بالاترین رتبه را از نظر توسعه پایدار با تأکید بر مشارکت جوامع محلی به خود اختصاص داده است؟

مفهوم توسعه پایدار، نخستین بار به‌طور رسمی در سال ۱۹۸۷ در گزارش براتلند با عنوان آینده مشترک ما کمیسیون جهانی محیط‌زیست و توسعه سازمان ملل مطرح شد. این کمیسیون، توسعه پایدار را چنین تعریف می‌کند: تأمین نیازهای نسل حاضر بدون به مخاطره انداختن ظرفیت‌های نسل آینده برای رفع نیازهایشان (Wackernagel & Yount, 2000: 23).

اصولاً یک تعریف دقیق و درست از توسعه پایدار امکان‌پذیر نیست. برای تعریف این واژه ترکیبی، نخست به نظر می‌رسد براساس یک راه حل ساده، آن را تفکیک و تک‌تک واژه‌ها را تعریف کرد، بدین‌سان که «پایدار» به معنی حفظ موجودیت بدون کاستی، به‌منظور فراهم آوردن معاش و تغذیه و توسعه^۱ به معنی تجمع قابلیت‌ها و امکان‌ها به‌منظور دستیابی به بهترین یا مؤثرترین وضعیت است. همچنین مفهوم توسعه پایدار را به روش‌های گوناگون در قالب مفاهیم متنوعی چون، بیان چشم‌اندازها (Lee & Greed, 1993: 569)، توسعه اخلاقی، بازساماندهی اجتماعی، فرایند تحول به سمت آینده بهتر، عدم به مخاطره انداختن کیفیت محیط‌زیست (Avijit, 1998:98)، توانمندسازی مردم،

روستایی بود (Ward & Brown, 2009: 1237-1244)؛ اما تغییرات در شبکه‌های تولید جهانی و افزایش شهرنشینی، شخصیت مناطق روستایی را تغییر داد (Chigbu, 2012: 212). در پس فرایند تحولات نوگرایی در دهه‌های پس از جنگ جهانی دوم، سیاست‌های مصرف‌گرایی در ارتباط با حوزه کشاورزی تشدید پیدا کرد و با مطرح شدن پارادایم توسعه در مقابل رشد، در آغاز دهه‌های ۱۹۸۰، این سیاست‌ها توسط متخصصان و کنشگران امر توسعه به چالش کشیده شد. این موضوع خصوصاً در کشورهای در حال توسعه عامل بدتر شدن شرایط اجتماعی، سیاسی و زیست‌محیطی شد. شکست نوگرایی به‌ویژه در بخش کشاورزی، موجب گرایش بالقوه به پارادایمی جدید در توسعه‌یافتگی با عنوان توسعه پایدار روستایی شد (Borce & TURK, 2009: 40-41). توسعه پایدار روستایی عبارت‌است از فرایند کمک به مردم روستایی از راه اولویت‌بندی نیازهایشان، فعال کردن آن و سرمایه‌گذاری در زمینه ایجاد زیرساخت‌ها و ارائه خدمات اجتماعی، برقراری عدالت اجتماعی و برابر با توجه به ظرفیت‌های محلی و رفتارهایی به خلاف بی‌عدالتی‌های گذشته و تضمین سلامتی و امنیت آن‌ها به‌ویژه زنان (Ruth, 2001: 116). رسیدن به توسعه به عوامل و شرایط مختلفی بستگی دارد که باید در کنار هم قرار گیرند تا اهداف توسعه پژوهشگر شوند. درحقیقت فرایندهای اقتصادی، اجتماعی، اکولوژیکی، نهادی و فضایی به‌عنوان مهم‌ترین ابعاد مسائل توسعه روستایی در جهت حصول به توسعه پایدار از راه مدیریت و کنترل محیط‌های روستایی شناخته می‌شود (Varga, 2008: 2). تجربه توسعه در کشورهای جهان سوم حداقل در بخش روستایی نشان می‌دهد که نحوه نگرش به توسعه و روش‌ها و راهبردهای اتخاذ شده نقش کلیدی در موفقیت یا شکست برنامه‌های توسعه دارد. بسیاری از صاحب

نظران دلیل شکست در بهبود وضعیت جامعه روستایی و شکست برنامه‌های توسعه در روستاها را به نحوه نگرش به توسعه روستایی و راهبردهای اتخاذ شده مربوط می‌دانند (Chigbu, 2012: 212). مانفرد زیلر^۱ (۲۰۰۶) در چارچوب مفهومی توسعه روستایی با رویکرد توسعه پایدار که از مجموعه داده‌های اولیه در سه سطح خانوار، اجتماعات محلی و نهادی در کشورهای در حال توسعه به‌دست آمده، معتقد است توسعه روستایی در شرایطی مبتنی بر توسعه پایدار خواهد بود که براساس سه بُعد و محور عمده برابری، رشد اقتصادی و پایداری محیطی باشد. هر یک از این محورها شامل موضوعات و مسائلی می‌شوند که عبارت‌اند از:

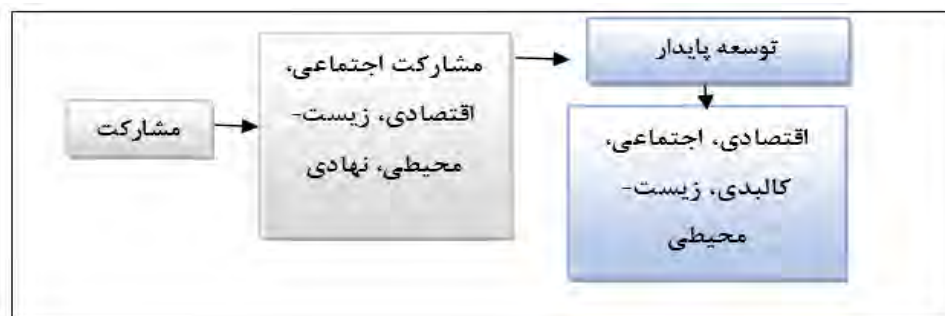
- بُعد برابری شامل: مسائل فقر، جنسیت، مهاجرت، اشتغال، امنیت غذایی و تأمین اجتماعی.
- بُعد رشد اقتصادی شامل: بازارهای مالی روستایی، بانکداری خرد، اصلاح ملکی و بازار زمین، تحقیقات کشاورزی و تغییرات تکنولوژیکی.
- بُعد پایداری زیست‌محیطی شامل: تغییرات محیطی و انرژی تجدیدپذیر، تغییرات نهادی، مدل‌های بخشی و فضایی (Zeller, 2006: 23).

در این راستا، مشارکت، پذیرش اصلی برابری مردم است و هدف آن همفکری، همکاری و تشریک مساعی افراد در جهت بهبود کمیت و کیفیت زندگی در همه زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است (خرشادی‌زاده و اسمعیل‌نژاد، ۱۳۹۳: ۱۰). مشارکت به‌عنوان کلیدی‌ترین عنصر در دستیابی به اهداف عمرانی و توسعه روستایی از اهمیت خاصی برخوردار است (یاسوری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۹). مشارکت یک شکل از توسعه درون‌زاست که در طول زمان به‌دنبال دو سؤال چرا و چگونه است و به‌دنبال خود این مفهوم را دربردارد که مشارکت شامل مهیا کردن منابع مردم محلی و حمایت

از داده‌های درونی در داخل برنامه‌هایی برای ایجاد کارایی و تأثیرات مؤثر است. مشارکت جوامع محلی تحت تأثیر عوامل زیادی است که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، سرمایه اجتماعی است. در واقع، سرمایه اجتماعی منجر به مشارکت بالاتر افراد یک جامعه می‌شود. بدون شک مسیر پیشرفت و توسعه یک کشور نیازمند مشارکت آحاد مردم جامعه است (بزرگ‌نیا، ۱۳۸۹: ۵۵).

درواقع سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از توانمندی‌ها و ارزش‌ها در بین اعضای یک گروه است که باعث افزایش مشارکت و تسهیل روابط به‌گونه‌ای کم‌هزینه می‌شود و کاهش این سرمایه‌ها باعث پایین آمدن مشارکت اجتماعی می‌شود (Putnam, 2011: 65). فقدان مشارکت افراد یک جامعه، فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی آن کشور را با مخاطرات گوناگونی مواجه ساخته و حتی ممکن است حرکات و برنامه‌های بخش‌های مختلف اقتصاد را به ورطه تضاد و مقابله سوق می‌دهد (شجاعی، ۱۳۸۰: ۱۷). مشارکت اجتماعی از بی‌تفاوتی، تک‌روی و نبود حس تعاون و تحرک و تمایل به تأمین منابع محدود شخصی در میان اعضای جامعه جلوگیری می‌کند و نابرابری‌ها را تقلیل می‌دهد و در نتیجه، نیروی همبستگی و وحدت ملی را تقویت می‌کند. از سویی، احساس جدایی بین افراد و جامعه را تقلیل می‌دهد و حس تعاون، همبستگی، همکاری بین مردم و حکومت را مستحکم‌تر می‌کند. مشارکت یکی از شیوه‌های تأمین اصول احترام به شخصیت اجتماعی و حقوقی فرد است؛ زیرا افراد با امید به اینکه خواسته‌ها و نیازهای فردی و اجتماعی خود می‌رسد، در زندگی مشاکلت خود ایفا می‌کنند (Goulet, 1989: 161).

اجتماعی شرکت می‌کند (گرجی کرسامی و بابایی کارنامی، ۱۳۹۶: ۱۳۰). یکی از رویکردهای مؤثر در زمینه مشارکت، توسعه مشارکتی است. در این رویکرد، مشارکت دیگر یک عامل توسعه در کنار عوامل دیگر به حساب نمی‌آید، بلکه هدفی بزرگ است که توسعه درصدد رسیدن به آن است چنانچه، ژولیوس از پژوهشگران توسعه مشارکتی می‌گوید؛ توسعه بر محور مشارکت، تنها راه حل مشکلات جهان سوم است، عبیدالله خان، بحران کنونی تشدید فقر در مناطق محلی را ناشی از کنار گذاشتن ساکنان از برنامه‌ریزی‌ها و فرایندهای توسعه، اجتناب از اصلاحات ساختی و نهادی از جمله اصلاحات ارضی و تأکید بیش از حد بر افزایش تولید می‌داند. سالیما عمر، راه عمده توسعه را فقط از راه مشارکت مردم و برنامه‌ریزی از پایین به بالا می‌داند، میسرا نیز معتقد است که برای جلب مشارکت مردم در طرح‌های توسعه باید نظام برنامه‌ریزی غیرمتمرکز ایجاد شود (عنبری، ۱۳۹۰: ۲۸۶-۲۸۴). استیگلیتز می‌گوید از آنجا که توسعه به معنای تحول کل جامعه است، کل جامعه باید درگیر این مسئله شود (استیگلیتز، ۱۳۸۲: ۱۷۹). به‌زعم بوکلند در غیاب مشارکت طرح و برنامه‌های توسعه با شکست روبه‌رو می‌شوند (نیازی، ۱۳۸۱: ۴۰-۳۹). گولت با تجزیه و تحلیل نوع شناختی انواع مشارکت نتیجه می‌گیرد که انواع مختلف توسعه، نیازمند شکل‌های مختلف مشارکت است. به نظر وی یک توسعه مردم‌محور که اولویت را به تأمین نیازهای اولیه انسانی ایجاد شغل، اتکا به خویشتن، فعال‌گرایی و تنوع فرهنگی اختصاص می‌دهد، نیازمند نوعی از مشارکت است که در آن غیر نخبگان نقش فعالی در تشخیص

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۱

یاسوری و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان، مشارکت روستایی راهکاری در جهت دستیابی به توسعه و کاهش فقر مطالعه موردی: دهستان سراوان شهرستان رشت، به این نتایج دست یافتند، بین فقر در ابعاد مختلف و میزان مشارکت رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد؛ به این معنی که به ازای افزایش هر واحد در مشارکت به میزان ۰/۶۴۹ واحد در ابعاد اجتماعی فقر، ۰/۷۵۶ در ابعاد اقتصادی و ۰/۷۲۸ واحد نیز در ابعاد سیاسی فقر کاهش پیدا می‌کند.

شفیعی ثابت و هراتی فرد (۱۳۹۸)، در پژوهشی با عنوان، توانمندسازی ذی‌نفعان محلی برای مشارکت در توسعه پایدار گردشگری با نقش میانجی اثرات ادراک شده از گردشگری، به این نتایج دست یافتند، بین توانمندسازی ذی‌نفعان محلی و توسعه محیطی، اقتصادی، اجتماعی گردشگری ارتباط معنادار و مثبتی مشاهده شد. همچنین نتایج نشان داد، اجرای برنامه‌ها و طرح‌های گردشگری در حوزه اثرات محیطی و اقتصادی به‌گونه‌ای نبوده که بتواند مشارکت جامعه محلی را با خود همراه سازد.

شریفی‌نیا (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان، تحلیل موانع مشارکت مردم محلی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان بیشه‌سر بخش مرکزی شهرستان قائم‌شهر)، به این نتایج دست یافتند، میانگین معیارهای موانع اقتصادی- مالی، فردی و

در این راستا، خراشادی‌زاده و اسمعیل‌نژاد (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان، نقش زنان در توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی: روستای خراشاد شهرستان بیرجند، به این نتایج دست یافتند، نقش و جایگاه زنان روستای خراشاد در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و... زیاد است و در بیشتر فعالیت‌های روستایی (کشاورزی، دامداری، باغداری، صنایع دستی به‌ویژه قالیبافی، توبافی (پارچه‌بافی سنتی) اشتغال داشته به‌طوری که تعاونی روستایی زنان خراشاد یکی از فعال‌ترین تعاونی‌های روستایی در سطح استان شناخته شده و باعث شده است که خراشاد به‌عنوان نخستین روستای هدف صنایع دستی کشور از سوی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری معرفی شود. اسدی و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی با عنوان، نقش مشارکت در توسعه روستایی بخش خشکبیجار شهرستان رشت، به این نتایج دست یافتند، میزان مشارکت مردم نقش کلیدی در توسعه نواحی روستایی محدوده مورد مطالعه داشته و متناسب با اندازه جمعیت روستاها، میزان مشارکت روستاییان بیشتر می‌شود، همچنین میل به مشارکت به‌ویژه مشارکت فکری، مشورتی، کاری و فیزیکی در میان روستاییان در حد مطلوبی است و با افزایش توان اقتصادی روستاییان، میزان مشارکت مردم در طرح‌های توسعه‌ای روستا نیز افزوده خواهد شد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش انجام کار توصیفی-تحلیلی است که به دو روش مطالعه کتابخانه‌ای و پیمایشی انجام پذیرفت. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از نرم‌افزار SPSS و مدل WASTPAS استفاده شد. جامعه آماری پژوهش را ۱۸ روستاهای شهرستان زرین‌دشت در دهستان‌های (ایزد خواست شرقی، ایزد خواست غربی، دبیران، خسویه) تشکیل دادند که بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت آن برابر با ۲۸۵۳۹ نفر معادل ۷۹۲۷ خانوار است. برای انتخاب حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران از بین سرپرستان خانوار حجم نمونه‌ای به تعداد ۳۷۰ نفر به صورت تصادفی طبقه‌بندی شده، انتخاب شده است. توزیع جامعه نمونه در بین روستاهای دهستان براساس درصد جامعه نمونه مشخص شد. ابزار پژوهش پرسشنامه براساس طیف لیکرت بود، شاخص‌ها و ابعاد متغیرهای (مشارکت و توسعه پایدار) براساس مبانی نظری تدوین و در قالب پرسشنامه منعکس شد جداول (۱، ۲، ۳، ۴). روایی شاخص‌ها براساس نظرات متخصصان تأیید و پایایی آن نیز با استفاده از آلفای کرونباخ در پرسشنامه توسعه پایدار (۰/۷۸) در پرسشنامه مشارکت (۰/۸۰)، نیز مورد تأیید قرار گرفته شد.

شخصیتی، نهادی و سازمانی و اطلاعاتی در توسعه روستایی بیشتر از مقدار میانگین نظری مطلوب است. همچنین نتایج نشان داد که موانع مشارکت مردم محلی در توسعه روستایی در روستای بالافراکتی نسبت به سایر روستاها شدیدتر و در روستای پاشاکلافاکتی نیز موانع ذکر شده از شدت کمتری برخوردار است. الهی چورن و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان، ارزیابی نقش مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار روستاها (مطالعه موردی: دهستان زانوس رستاق روستای چورن)، به این نتایج دست یافتند، بین اعتماد، مشارکت و توسعه پایدار روستایی ارتباط معنادار و مثبتی مشاهده شد و همین‌طور بین نهادهای محلی و توسعه پایدار روستایی نیز رابطه معنی‌داری وجود دارد. بیشترین اثر کلی مربوط به بعد مشارکت اجتماعی بود. عزیز و همکاران (۲۰۱۴)، در پژوهشی با عنوان، مشارکت ذی‌نفعان در فرایند برنامه‌ریزی توسعه در ییلوکروبو به این نتایج دست یافتند که ارتباطات ضعیف، غفلت از اهمیت برنامه‌ریزی، سیاست‌های حزبی، پاسخگویی ناکافی، بورکراسی بیش از حد از عوامل کلیدی در برابر درگیرکردن جامعه در فرایند تصمیم‌گیری اثرگذار است.

جدول ۱: شاخص‌های مشارکت و گویه‌های آن (متغیر مستقل)

شاخص	گویه	شاخص	گویه
مشارکت اجتماعی و فرهنگی	مشارکت اقتصادی	مشارکت در حل مشکل مشاغل کاذب و غیررسمی	میزان مشارکت در خدمات آموزشی
			مشارکت در رفع آسیب‌های اجتماعی
			احساس تعلق به روستا
مشارکت اجتماعی و فرهنگی	مشارکت زیست‌محیطی	مشارکت در امور پاکسازی و بهسازی محیط‌زیست روستا	احساس تعهد به وظایف روستانشینی
			مشارکت در برنامه‌های دهیاری مربوط به پایداری
			تمایل به حل مشکلات اجتماعی و فرهنگی
			مشارکت در ایجاد نظم و امنیت روستا
مشارکت نهادی	مشارکت در جمع‌آوری زباله	مشارکت در جمع‌آوری زباله	مشارکت در انجمن‌های صنفی محلی
			میزان موفقیت انجمن‌های محلی در برآوردن انتظارات مردم
			میزان نقش نهادهای مردمی در تحقق مشارکت

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

جدول ۲: شاخص‌ها و سنجه‌های پایداری اقتصادی (متغیرهای وابسته)

ابعاد	شاخص	سنجه
پایداری اقتصادی	اشتغال	ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، افزایش زمینه‌های اشتغال، افزایش انگیزه در جهت بهبود وضعیت کار و فعالیت، افزایش میزان اشتغال در زمینه خدماتی
	درآمد	افزایش میزان درآمد ساکنان، افزایش درآمدهای متنوع و پایدار، افزایش میزان قیمت کالاها و تولیدات محلی، پایداری و افزایش قیمت مسکن و زمین در شهر، افزایش تنوع به منابع درآمدی ساکنان
	سرمایه‌گذاری	دسترسی ساکنان به خدمات مالی و اعتباری، افزایش فرصت‌های پس‌انداز خانوارها، میزان سرمایه‌گذاری در مشاغل سنتی، میزان سرمایه‌گذاری‌های غیردولتی
	تولید	تغییر نوع تولید برای فروش، افزایش تولید در واحد سطح، متنوع شدن تولیدات، افزایش تولیدات غیرزراعی، توسعه و افزایش حجم مبادلات اقتصادی

مأخذ: سنجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۳؛ عینالی، ۱۳۹۳؛ فراهانی و همکاران، ۱۳۹۲

جدول ۳: شاخص‌ها و سنجه‌های پایداری اجتماعی (متغیرهای وابسته)

ابعاد	شاخص	سنجه
پایداری اجتماعی	مشارکت	حس تعاون و همکاری در خانواده و جامعه، مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها
	آموزش	رضایت از کیفیت آموزش، دسترسی به زیرساخت‌های آموزشی و امکانات آموزشی
	فراغت	وضعیت فراغتی و تفریحی، رضایت از کمیت و کیفیت اوقات فراغت

مأخذ: شمسی و همکاران، ۱۳۹۹

جدول ۴: شاخص‌ها و سنجه‌های پایداری زیست‌محیطی و کالبدی (متغیرهای وابسته)

ابعاد	سنجه
زیست‌محیطی و کالبدی	ساخت اماکن عمومی، بهبود معابر روستا، روشنایی معابر، کیفیت مصالح، کیفیت معابر، پاکیزگی محیط و منظر روستا، کاهش تخریب مراتع و زیستگاه‌های حیات وحش، بهبود کیفیت آب شرب، کاهش غلظت آلاینده‌ها در هوا، کاهش تخریب مناظر زیبا، حفاظت از مناظر طبیعی در روستا

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

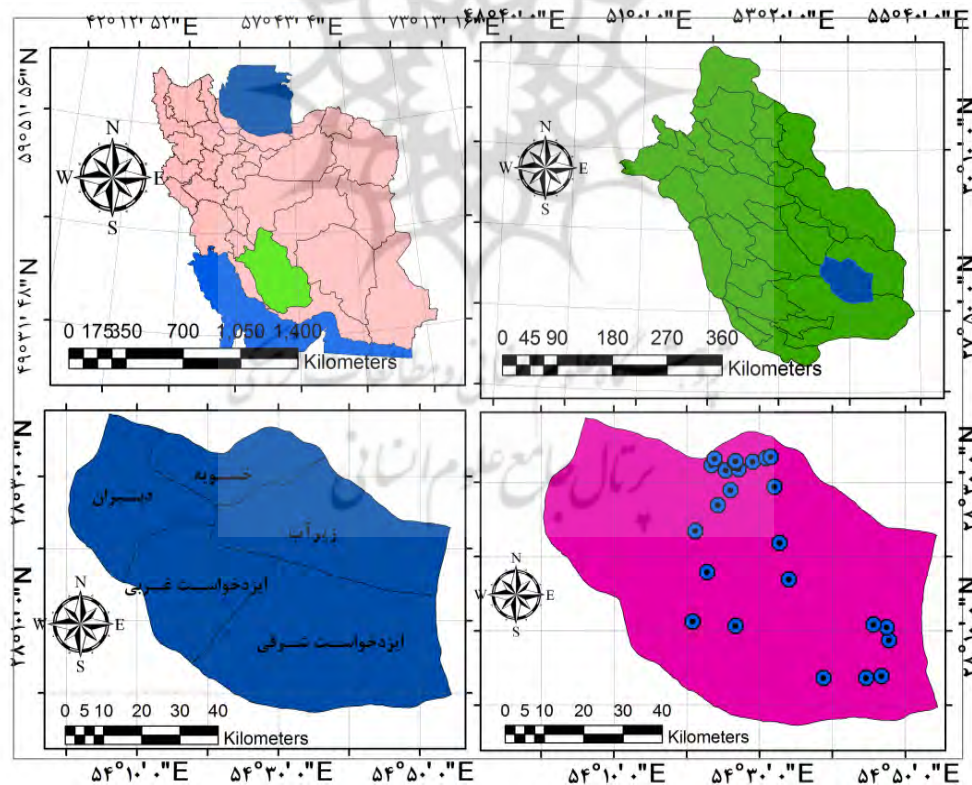
معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان زرین‌دشت یکی از شهرستان‌های استان فارس است که مرکز این شهرستان، شهر حاجی‌آباد است مطابق با سرشماری ۱۳۹۵ جمعیت این شهرستان ۷۲۹۵۱ نفر بوده است. این شهرستان که در ۱۰ اسفند ۱۳۷۸ شمسی از شهرستان داراب جدا شد، شامل دو بخش مرکزی و ایزدخواست و سه شهر حاجی‌آباد (مرکز شهرستان)، شهر دبیران (در فاصله ۳۲ کیلومتری از مرکز شهرستان) و شهر پیر (در فاصله ۱۶ کیلومتری از مرکز شهرستان) و پنج دهستان ایزدخواست شرقی، ایزدخواست غربی، دبیران، خسویه و زیرآب است. فاصله این شهرستان با مرکز استان ۲۵۵

کیلومتر است. از نظر جغرافیای در جنوب شرقی فارس بین شهرستان‌های داراب- لار- جهرم- فسا واقع شده است. این شهرستان در مختصات ۵۴ درجه و ۲۵ دقیقه طول شرقی و ۲۸ درجه و ۲۱ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. در جنوب شرقی استان فارس است (شایان و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۸۵).

یافته‌های پژوهش

بررسی سنجش میزان مشارکت روستاییان در شاخص‌های (اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، زیست‌محیطی، نهادی) در این قسمت از پژوهش به‌منظور سنجش میزان مشارکت در شاخص‌های مورد مطالعه، از آزمون تی تست استفاده شده است (جدول ۵).

شکل ۱: موقعیت سیاسی منطقه مورد مطالعه

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۱

جدول ۵: وضعیت شاخص اجتماعی فرهنگی در روستاهای شهرستان زرین‌دشت با استفاده از آزمون تی تست

شاخص اجتماعی و فرهنگی						
ضریب اطمینان ۹۵ درصد	حد اختلاف		سطح معنی‌داری	مقدار t	میانگین	گویه‌ها
	حد بالا	حد پایین				
-۰/۱۵۵	-۰/۴۵۵	-۰/۳۴۴	۰/۰۰۰	-۵/۲۷۶	۲/۶۵۶	میزان مشارکت در خدمات آموزشی
-۰/۱۲۲	-۰/۳۲۰	-۰/۲۲۲	۰/۰۰۲	-۴/۴۴۵	۲/۷۷۸	مشارکت در رفع آسیب‌های اجتماعی
-۰/۱۱۲	-۰/۳۲۶	-۰/۲۶۷	۰/۰۰۰	-۴/۷۷۸	۲/۷۳۳	احساس تعلق به روستا
۰/۲۹۸	۰/۰۵۵	۰/۱۳۳	۰/۰۰۰	۴/۵۵۵	۳/۱۳۳	احساس تعهد به وظایف روستائینی
۰/۲۰۱	۰/۰۷۷	۰/۱۲۲	۰/۰۰۰	۴/۶۵۵	۳/۱۲۲	مشارکت در برنامه‌های دهیاری مربوط به پایداری
۰/۱۷۷	۰/۰۴۷	۰/۱۰۸	۰/۰۰۱	۵/۸۷۷	۳/۱۰۸	تمایل به حل مشکلات اجتماعی و فرهنگی
-۰/۳۴۳	-۰/۷۷۶	-۰/۶۶۳	۰/۰۰۰	-۴/۴۴۸	۲/۳۷۷	مشارکت در ایجاد نظم و امنیت روستا
۰/۰۶۶	-۰/۲۳۳	-۰/۱۵۲	۰/۰۰۰	-۴/۸۷۷	۲/۸۴۸	جمع
شاخص اقتصادی						
ضریب اطمینان ۹۵ درصد	حد اختلاف		سطح معنی‌داری	مقدار t	میانگین	گویه‌ها
	حد پایین	حد بالا				
۰/۱۵۵	۰/۰۵۵	۰/۱۱۲	۰/۰۰۰	۳/۶۴۴	۳/۱۱۲	مشارکت در خدمات پولی و مالی
-۰/۶۲۵	-۰/۸۲۰	-۰/۷۷۱	۰/۰۰۰	-۳/۴۴۳	۲/۲۲۹	مشارکت در حل مشکل مشاغل کاذب و غیررسمی
-۰/۵۴۲	-۰/۷۶۶	-۰/۷۵۵	۰/۰۰۰	-۳/۵۴۳	۲/۲۴۵	خودباری در توسعه امکانات روستا
-۰/۲۵۶	-۰/۵۳۳	-۰/۴۷۱	۰/۰۰۰	-۴/۵۹۹	۲/۵۲۹	جمع
شاخص زیست‌محیطی						
ضریب اطمینان ۹۵ درصد	حد اختلاف		سطح معنی‌داری	مقدار t	میانگین	گویه‌ها
	حد بالا	حد پایین				
-۰/۲۷۲	-۰/۵۲۳	-۰/۴۱۸	۰/۰۰۰	-۴/۶۲۲	۲/۶۷۲	مشارکت در امکانات تفریحی و فضای سبز
-۰/۱۰۸	-۰/۳۲۶	-۰/۲۲۱	۰/۰۰۰	-۳/۸۷۸	۲/۷۸۹	مشارکت در حفظ و نگهداری از طبیعت روستا
۰/۱۳۲	۰/۰۶۷	۰/۱۲۲	۰/۰۰۰	۴/۲۶۷	۳/۱۲۲	مشارکت در امور پاکسازی و بهسازی محیط‌زیست روستا
-۰/۱۳۳	-۰/۲۸۹	-۰/۲۲۲	۰/۰۰۰	-۴/۳۴۴	۲/۷۷۸	مشارکت در جمع‌آوری زباله
-۰/۰۸۶	-۰/۲۴۳	-۰/۱۶۰	۰/۰۰۰	-۴/۳۳۳	۲/۸۴۰	جمع
شاخص نهادی						
ضریب اطمینان ۹۵ درصد	حد اختلاف		سطح معنی‌داری	مقدار t	میانگین	گویه‌ها
	حد پایین	حد بالا				
-۰/۰۷۶	-۰/۳۱۲	-۰/۲۳۳	۰/۰۰۰	-۴/۲۲۳	۲/۷۶۷	مشارکت در انجمن‌های صنفی محلی
۰/۳۲۸	۰/۱۱۶	۰/۲۲۳	۰/۰۰۱	۴/۷۷۸	۳/۲۲۳	میزان موفقیت انجمن‌های محلی در برآوردن انتظارات مردم
۰/۵۶۲	۰/۲۶۷	۰/۴۴۳	۰/۰۰۰	۴/۵۶۸	۳/۴۴۳	میزان نقش نهادهای مردمی در تحقق مشارکت
۰/۲۰۸	۰/۰۸۳	۰/۱۴۴	۰/۰۰۰	۴/۳۷۸	۳/۱۴۴	جمع

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

بررسی در شاخص زیست‌محیطی در روستاهای شهرستان زرین‌دشت تنها ۱ گویه میانگینی بالاتر از حد مطلوب (۳) دارد و بقیه گویه‌ها میانگین آن‌ها پایین‌تر از حد مطلوب است، همچنین نتایج نشان داد، گویه مشارکت در امور پاکسازی و بهسازی محیط‌زیست روستا با میانگین ۲/۸۴ بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است و گویه مشارکت در امکانات تفریحی و فضای سبز با میانگین ۲/۶۷ کمترین میانگین را به خود اختصاص داده است. در مجموع شاخص اقتصادی با میانگین ۲/۸۴ میانگینی پایین‌تر از حد مطلوب دارد، در نهایت در شاخص نهادی، گویه میزان نقش نهادهای مردمی در تحقق مشارکت با میانگین ۳/۴۴ بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است و گویه مشارکت در انجمن‌های صنفی محلی با میانگین ۲/۷۶ کمترین میانگین را دارد و پایین‌تر از حد مطلوب ارزیابی شده است. در مجموع شاخص نهادی با میانگین ۳/۱۴ وضعیتی بالاتر از حد مطلوب ارزیابی شده است. در ادامه نیز به منظور مطالعه همبستگی بین مشارکت جوامع محلی و توسعه پایدار روستایی از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد. نتایج به شرح جداول ۶ و ۷ است.

مطابق با نتایج به دست آمده در جدول (۵)، در شاخص اجتماعی و فرهنگی، سطح معنی‌داری به دست آمده برای همه گویه‌ها کمتر سطح ۰/۰۵ است، در این راستا می‌توان نتایج آزمون را به کل جامعه تعمیم داد. همچنین نتایج نشان داد، گویه احساس تعهد به وظایف شهروندی با وزن ۳/۱۳ بیشتر میانگین را به خود اختصاص داده است و به عبارتی مطلوب‌ترین گویه در بین همه گویه‌هاست. همچنین گویه مشارکت در نظم و امنیت روستا با میانگین ۲/۳۷ کمترین میانگین و نامطلوب‌ترین را به خود اختصاص داده است در مجموع وضعیت شاخص اجتماعی-فرهنگی با میانگین ۲/۸۴ پایین‌تر از حد مطلوب است. در ادامه نیز مطابق با جدول ۵، در شاخص اقتصادی، گویه مشارکت در خدمات پولی و مالی با میانگین ۳/۱۱ بیشترین میانگین و گویه مشارکت در حل مشکل مشاغل کاذب و غیررسمی با میانگین ۲/۲۲ کمترین میانگین را به خود اختصاص داده است؛ بنابراین در حالت کلی می‌توان گفت که وضعیت شاخص اقتصادی با میانگین ۲/۵۲ پایین‌تر از حد مطلوب است. شاخص زیست‌محیطی نیز، همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود از بین ۴ گویه مورد

جدول ۶: نتایج تحلیل همبستگی بین مشارکت جوامع محلی و توسعه پایدار در ابعاد اقتصادی و اجتماعی

P	r	متغیر مستقل	شاخص	ابعاد پایداری
۰/۰۰۰	۰/۵۶۴	مشارکت جوامع محلی	ایجاد فرصت‌های شغلی جدید	اقتصادی
۰/۰۰۰	۰/۵۵۴		افزایش زمینه‌های اشتغال	
۰/۰۰۰	۰/۴۶۷		افزایش انگیزه در جهت بهبود وضعیت کار و فعالیت	
۰/۰۰۰	۰/۴۸۷		افزایش میزان اشتغال در زمینه خدماتی	
۰/۰۰۰	۰/۴۷۷		افزایش میزان درآمد	
۰/۰۰۰	۰/۴۸۵		افزایش درآمدهای متنوع و پایدار	
۰/۰۰۰	۰/۴۷۶		افزایش میزان قیمت کالاها و تولیدات محلی	
۰/۰۰۰	۰/۴۶۶		پایداری و افزایش قیمت مسکن و زمین	
۰/۰۰۰	۰/۴۵۱		افزایش تنوع به منابع درآمدی	
۰/۰۰۰	۰/۵۰۱		دسترسی ساکنان به خدمات مالی و اعتباری	
۰/۰۰۰	۰/۴۴۵		افزایش فرصت‌های پس‌انداز خانوارها	
۰/۰۰۰	۰/۴۳۲		میزان سرمایه‌گذاری در مشاغل خدماتی	
۰/۰۰۰	۰/۴۴۳		میزان سرمایه‌گذاری‌های غیردولتی	
۰/۰۰۰	۰/۴۵۸		تغییر نوع تولید برای فروش	
۰/۰۰۰	۰/۴۶۰		افزایش تولید در واحد سطح	
۰/۰۰۰	۰/۴۴۶		متنوع‌شدن تولیدات، افزایش تولیدات غیرزراعی	
۰/۰۰۰	۰/۴۵۶		توسعه و افزایش حجم مبادلات اقتصادی	اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۵۰۰		حس تعاون و همکاری در خانواده و جامعه	
۰/۰۰۰	۰/۴۸۷		مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها	
۰/۰۰۰	۰/۴۹۲		رضایت از کیفیت آموزش	
۰/۰۰۰	۰/۴۴۵	دسترسی به زیرساخت‌های آموزشی و امکانات آموزشی		
۰/۰۰۰	۰/۴۶۲	وضعیت فراغتی و تفریحی	کالبدی	
۰/۰۰۰	۰/۴۴۳	رضایت از کمیت و کیفیت اوقات فراغت		
۰/۰۰۰	۰/۵۱۱	ساخت اماکن عمومی		
۰/۰۰۰	۰/۴۴۹	بهبود معابر روستا		
۰/۰۰۰	۰/۵۱۳	روشنایی معابر		
۰/۰۰۰	۰/۵۲۲	کیفیت معابر		
۰/۰۰۰	۰/۵۱۰	کیفیت مصالح		
۰/۰۰۰	۰/۴۷۸	پاکیزگی محیط و منظر روستا		
۰/۰۰۰	۰/۴۹۸	کاهش تخریب مراتع و زیستگاه‌های حیات وحش		
۰/۰۰۰	۰/۵۰۳	بهبود کیفیت آب شرب		
۰/۰۰۰	۰/۵۲۱	کاهش غلظت آلاینده‌ها در هوا		
۰/۰۰۰	۰/۴۶۶	کاهش تخریب مناظر زیبا		
۰/۰۰۰	۰/۴۸۹	حفاظت از مناظر طبیعی در روستا		

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

ارتباط معنادار و مثبتی مشاهده شد. در ادامه نیز با استفاده از جدول ۷، می‌توان بیان داشت که براساس ضریب تعیین تعدیل‌شده، ۹۵ درصد تغییرات متغیر وابسته (ابعاد توسعه پایدار)، به‌وسیله شاخص‌های مشارکت جوامع محلی تبیین می‌شود و پس از پنج گام متوالی، همه ۴ شاخص مشارکت در معادله رگرسیون باقی ماندند که مقدار آماره F برابر با ۳۸۷۵/۱۱۲ در سطح اطمینان معنی‌دار شد که حاکی از معنی‌دار بودن رگرسیون است. این وضعیت نشان می‌دهد که همه شاخص‌های مشارکت جوامع محلی بر پایداری مناطق روستایی شهرستان زرین‌دشت تأثیرات زیادی دارند.

بررسی مقادیر ضریب همبستگی اسپیرمن نشان داد که بین مشارکت جوامع محلی به‌عنوان متغیر مستقل و گویه‌ها در ابعاد (اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی) رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۵ درصد وجود دارد.

مطابق با جدول ۶، وجود همبستگی قوی بین مشارکت جوامع محلی و ابعاد توسعه پایدار نشان داد در صورتی که مشارکت جوامع محلی در مناطق روستایی شهرستان زرین‌دشت تقویت شود. به همان نسبت روستاهای دهستان‌های (ایزد خواست شرقی، ایزد خواست غربی، دبیران، خسویه و زیرآب) به مرز پایداری نزدیک خواهد شد و به عبارتی بین این دو متغیر

جدول ۷: ضرایب متغیر مستقل در تبیین واریانس متغیر مشارکت جوامع محلی در متغیر توسعه پایدار

متغیر مستقل (مشارکت جوامع محلی)	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعیین تعدیل‌شده (R ² Adj)
اجتماعی- فرهنگی	۰/۶۷۸	۰/۵۹۸	۰/۷۱۲
اقتصادی	۰/۵۵۴	۰/۶۵۶	۰/۶۷۸
زیست‌محیطی	۰/۶۶۵	۰/۶۶۵	۰/۶۹۰
نهادی	۰/۶۷۱	۰/۶۷۸	۰/۷۰۶

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

مستقل وارد شده به معادله رگرسیون، سهم شاخص (مشارکت اجتماعی- فرهنگی)، در پیش‌بینی تغییرات مثبت متغیر وابسته (توسعه پایدار مناطق روستایی) بیشتر از سایر شاخص‌های مشارکت است.

در ادامه نیز، مطابق با جدول ۸، با مقایسه ضرایب استاندارد بتا می‌توان به اهمیت و نقش هر یک از شاخص‌های مشارکت جوامع محلی در پیشگویی متغیر وابسته (توسعه پایدار مناطق روستایی)، پی برد. در این معادله، ضرایب بتا نشان دادند که در بین شاخص‌های

جدول ۸: شاخص‌های مؤثر مشارکت جوامع محلی در پایداری مناطق روستایی شهرستان زرین‌دشت براساس نتایج تحلیل رگرسیون به شیوه گام‌به‌گام

متغیر مستقل (مشارکت جوامع محلی)	B	Std-Error	Beta	t	P
اجتماعی- فرهنگی	۱/۳۴۵	۰/۰۶۰	۰/۶۵۴	۲۲/۵۴۳	۰/۰۰۰
اقتصادی	۱/۲۳۴	۱/۰۵۵	۰/۵۳۳	۲۲/۴۶۷	۰/۰۰۰
زیست‌محیطی	۱/۳۰۰	۰/۰۵۶	۰/۶۳۲	۲۲/۵۰۰	۰/۰۰۰
نهادی	۱/۳۱۱	۰/۰۵۸	۰/۶۴۰	۲۲/۵۳۲	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

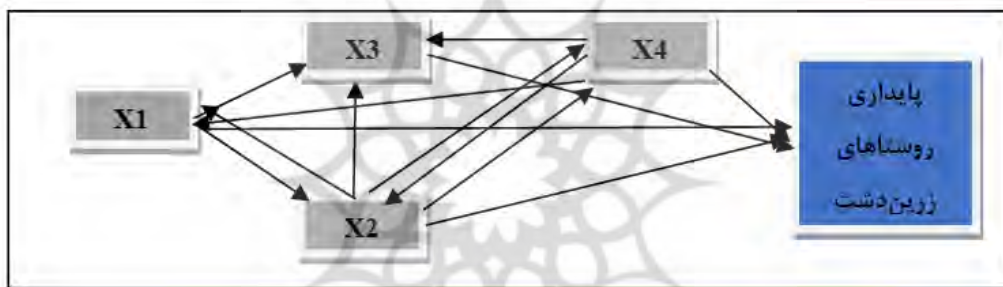
زیرین دشت داشتند. این چهار شاخص به عنوان متغیرهای مهم، مرتبط با پایداری برای رسم مدل علی ساختاری استفاده شدند و اثرات مستقیم و غیرمستقیم هریک بر پایداری تبیین شد. این اثرات در جدول ۹ و شکل ۲ نمایش داده شد است.

با توجه به نتایج تحلیل رگرسیون و رابطه بین شاخص‌های مشارکت و توسعه پایدار به منظور شناسایی اثرات مستقیم و غیرمستقیم نقش هر کدام از شاخص‌های مشارکت، از شیوه تحلیل مسیر استفاده شد. هر ۴ شاخص مشارکت در سطح $P=0/000$ (۹۹ درصد اطمینان) رابطه مستقیمی با پایداری مناطق روستایی

جدول ۹: اثرات شاخص‌های مشارکت در توسعه پایدار مناطق روستایی

ردیف	علامت اختصاری	شاخص مشارکت	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	مجموع اثرات علی
۱	X1	اجتماعی-فرهنگی	۰/۱۲۳	۰/۰۴۵	۰/۱۶۸
۲	X2	اقتصادی	۰/۰۷۶	۰/۰۴۰	۰/۱۱۶
۳	X3	زیست‌محیطی	۰/۰۹۰	۰/۰۳۲	۰/۱۲۲
۴	X4	نهادی	۰/۱۲۸	۰/۰۳۲	۰/۱۶۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

شکل ۲: الگوی علی اثرات مشارکت بر پایداری روستاهای زیرین دشت

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۱

در ادامه نیز با استفاده از مدل تصمیم‌گیری WASPAS سعی شده است تا رتبه هریک از دهستان‌های زیرین دشت بر اساس ابعاد توسعه پایدار با تمرکز بر مشارکت جوامع محلی سنجیده شود.

مطابق با نتایج به دست آمده در جداول ۱۰ و ۱۱ و شکل ۲، اثرات مستقیم مشارکت نهادی بر پایداری روستاها بیشتر از سایر شاخص‌های مشارکت است و کمترین اثرات مستقیم در شاخص‌های نهادی و زیست‌محیطی است.

جدول ۱۰: محاسبه مقدار « λ و Q_i » و برای رتبه‌بندی دهستان‌های زیرین دشت

بر اساس ابعاد توسعه اقتصادی و اجتماعی با تمرکز بر مشارکت جوامع محلی

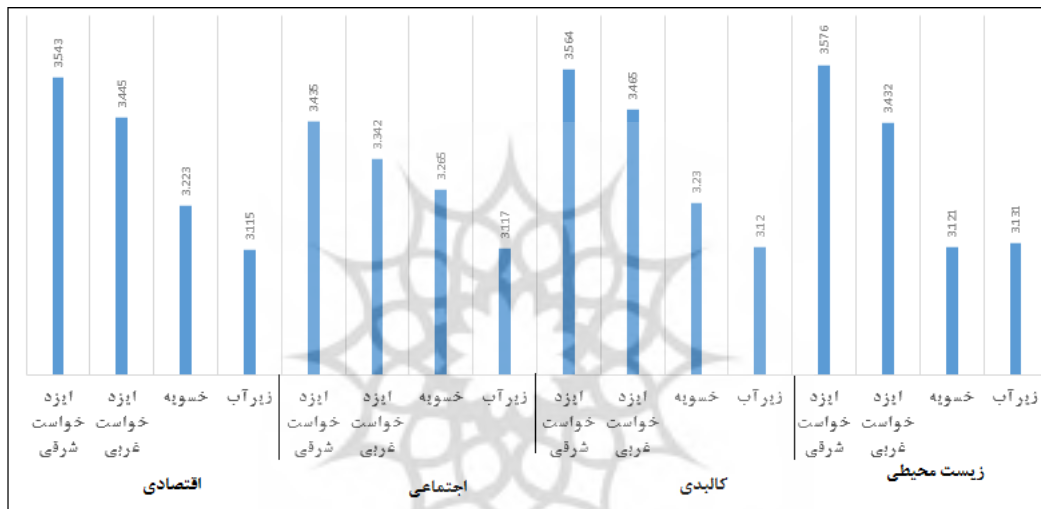
اجتماعی				اقتصادی			
رتبه‌بندی دهستان‌ها	Q_i	λ	دهستان	رتبه‌بندی دهستان‌ها	Q_i	λ	دهستان
۱	۳/۴۳۵	۰/۹۸۹	ایزد خواست شرقی	۱	۳/۵۴۳	۰/۹۸۹	ایزد خواست شرقی
۲	۳/۳۴۲	۰/۹۸۹	ایزد خواست غربی	۲	۳/۴۴۵	۰/۹۸۹	ایزد خواست غربی
۳	۳/۲۶۵	۰/۹۸۹	خسویه	۳	۳/۲۲۳	۰/۹۸۹	خسویه
۴	۳/۱۱۷	۰/۹۸۹	زیرآب	۴	۳/۱۱۵	۰/۹۸۹	زیرآب

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

جدول ۱۱: محاسبه مقدار « Q_i و λ » و برای رتبه‌بندی دهستان‌های زرین‌دشت بر اساس ابعاد توسعه کالبدی و زیست‌محیطی با تمرکز بر مشارکت جوامع محلی

زیست‌محیطی				کالبدی			
رتبه‌بندی دهستان‌ها	Q_i	λ	دهستان	رتبه‌بندی دهستان‌ها	Q_i	λ	دهستان
۱	۳/۵۷۶	۰/۹۸۹	ایزد خواست شرقی	۱	۳/۵۶۴	۰/۹۸۹	ایزد خواست شرقی
۲	۳/۴۳۲	۰/۹۸۹	ایزد خواست غربی	۲	۳/۴۶۵	۰/۹۸۹	ایزد خواست غربی
۳	۳/۱۲۱	۰/۹۸۹	خسویه	۳	۳/۲۳۰	۰/۹۸۹	خسویه
۴	۳/۱۳۱	۰/۹۸۹	زیرآب	۴	۳/۱۲۰	۰/۹۸۹	زیرآب

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

شکل ۳: نمودار رتبه‌بندی دهستان‌های زرین‌دشت بر اساس توسعه پایدار با تأکید بر مشارکت جوامع محلی

تهیه و ترسیم: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

به ترتیب رتبه‌های اول، دوم، سوم، چهارم را به خود اختصاص داده‌اند. نتایج یکسان رتبه‌بندی دهستان‌های زرین‌دشت بر اساس ابعاد پایداری، گویای ارتباط معنادار بین ابعاد توسعه پایدار است.

در این راستا، به‌منظور رابطه بین ابعاد توسعه پایدار (اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی) از نظر میزان همبستگی و تأثیرپذیری از مشارکت جوامع محلی به‌صورت کلی استفاده شده است. تحلیل ناپارامتری همبستگی نشان‌دهنده وجود رابطه مستقیم و معنی‌دار در سطح آلفای ۰/۰۱ میان ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی و کالبدی است.

مطابق با جدول ۱۱ و شکل ۳، دهستان ایزد خواست شرقی با مقدار وزن ۳/۵۴۳ در بُعد اقتصادی، ۳/۴۳۵ در بُعد اجتماعی، ۳/۵۶۴ در بُعد کالبدی و ۳/۵۷۶ در بُعد زیست‌محیطی بالاترین رتبه و دهستان ایزد خواست غربی در بُعد اقتصادی ۳/۴۴۵، ۳/۳۴۲ در بُعد اجتماعی، ۳/۴۶۵ در بُعد کالبدی و ۳/۴۳۲ در بُعد زیست‌محیطی، دهستان خسویه در بُعد اقتصادی با مقدار وزن ۳/۲۳۳، بُعد اجتماعی ۰/۲۶۵، بُعد کالبدی ۳/۲۳۰، بُعد زیست‌محیطی با مقدار وزن ۳/۱۲۱، در دهستان زیرآب در بُعد اقتصادی با مقدار وزن ۳/۱۱۵، بُعد اجتماعی با مقدار وزن ۳/۱۱۷، بُعد کالبدی با مقدار وزن ۳/۱۲۰، بُعد زیست‌محیطی با مقدار وزن ۳/۱۳۱

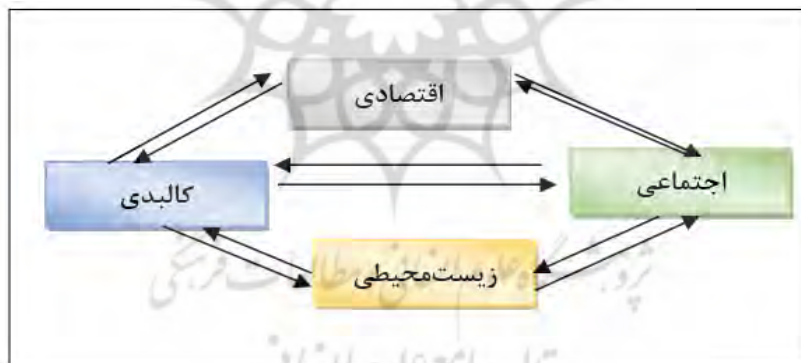
جدول ۱۳: ماتریس همبستگی ابعاد چهارگانه پایداری

کالبدی	زیست محیطی	اجتماعی	اقتصادی	ابعاد توسعه پایدار	
۰/۳۸۹	۰/۳۴۰	-۰/۳۴۶	۱	Correlation	اقتصادی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰	sig	
۳۷۰	۳۷۰	۳۷۰	۳۷۰	N	
۰/۴۰۰	-۰/۴۳۲	۱	-۰/۴۱۱	Correlation	اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰	۰/۰۰۰	sig	
۳۷۰	۳۷۰	۳۷۰	۳۷۰	N	
۰/۳۵۶	۱	-۰/۳۷۶	-۰/۳۴۵	Correlation	زیست محیطی
۰/۰۰۰	۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	sig	
۳۷۰	۳۷۰	۳۷۰	۳۷۰	N	
۱	۰/۳۷۴	۰/۳۴۱	-۰/۴۳۲	Correlation	کالبدی
۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	sig	
۳۷۰	۳۷۰	۳۷۰	۳۷۰	N	

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

عملکرد مناسب مشارکت جوامع محلی به همبستگی ارتباط بین ابعاد پایداری ارتباط دارد. رابطه معناداری بین عوامل به شرح ذیل است:

همچنین مدل ساختاری تحقیق به کمک نرم‌افزار AMOS حاکی از معنی‌دار بودن روابط بین عوامل سه‌گانه است. به‌گونه‌ای که بین ابعاد توسعه پایدار ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد. به‌عبارت‌دیگر،

شکل ۴: مدل ساختاری برآوردهای معناداری بین ابعاد مورد مطالعه

تهیه و ترسیم: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱

به‌دلیل روند تاریخی برنامه‌های عمرانی و توسعه کشور دارد که از زمان اولین برنامه عمران روستایی در سال ۱۳۲۷ تاکنون، همه برنامه‌های ارائه‌شده برای تمام روستاهای کشور به‌صورت برنامه از بالا به پایین بوده است و در این برنامه‌ها به مشارکت مردم محلی کمترین توجهی نشده است. همچنین نتایج نشان داد بین مشارکت جوامع محلی و توسعه پایدار روستایی ارتباط معنادار و مثبتی مشاهده شد.

نتیجه

پژوهش حاضر با هدف بررسی مشارکت جوامع محلی در توسعه پایدار روستاهای زرین‌دشت انجام پذیرفت. نتایج پژوهش نشان داد که میزان مشارکت روستاییان در ابعاد توسعه پایدار بسیار پایین است. این نشان‌دهنده این است که هنوز در روستاهای شهرستان زرین‌دشت از ساکنان محلی در طرح‌های مختلف عمرانی و زیربنایی استفاده نمی‌شود و میزان مشارکت آن‌ها در حد بسیار ناچیز است و این نیز

بنابراین برای بهتر شدن میزان مشارکت مردم در سایر طرح‌های توسعه و برنامه‌های عمرانی، می‌بایست برنامه‌های از پایین به بالا در سطح کشور اجرا شود و ابتدا روستاییان به‌عنوان مردم محلی و صاحبان اصلی روستاها در این طرح‌ها مشارکت داده شوند؛ زیرا مردم محلی بهترین و آگاه‌ترین افراد نسبت به وضع موجود منطقه محل زندگی خود هستند و از این حیث می‌توان همه نقاط ضعف و قوت محل سکونت خود را به راحتی ارزیابی کند و از آن به نحو احسن در برنامه‌های مورد نظر استفاده کند؛ بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که مشارکت در طرح‌های توسعه و همچنین توسعه پایدار روستایی زمانی میسر خواهد شد که از روستاییان به‌عنوان صاحبان اصلی روستا در همه برنامه‌ها به نحو احسن استفاده شود. در نهایت نتایج تحقیق با مطالعات (اسدی و همکاران، ۱۳۹۵؛ یاسوری و همکاران، ۱۳۹۶؛ شفیعی ثابت و هراتی‌فرد، ۱۳۹۸؛ الهی‌چورن و همکاران، ۱۳۹۹؛ دورگا، ۲۰۱۳؛ عزیز و همکاران، ۲۰۱۴)، مبنی بر ارتباط معنادار و مثبت بین دو متغیر مشارکت جوامع محلی و توسعه پایدار، ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد، همخوانی و مطابقت دارد. در ادامه نیز در راستای نتایج به‌دست آمده، راهکارهای ذیل نیز پیشنهاد شد:

ارتقای فرهنگ جامعه به سوی پذیرش مشارکت همه‌جانبه مردمی در فرایند توسعه اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی روستاهای زرین‌دشت؛

چرهبیز از تمرکزگرایی در برنامه توسعه پایدار و مشارکت دادن خود مردم روستایی در برنامه‌های آتی برای رفع کاهش محرومیت؛

برقراری رابطه بیشتر و صمیمانه بین نهادهای اجتماعی و ساکنان روستایی زرین‌دشت در جهت کسب اعتماد و افزایش آگاهی؛

در یک جمع‌بندی از نتایج می‌توان گفت، وضعیت مشارکت جوامع محلی در سطح روستاهای زرین‌دشت نامطلوب بود که این امر در عدم توسعه پایدار در مناطق روستایی این شهرستان تأثیرگذار است. این پدیده هم از طرف مردم و هم از طرف مدیران روستایی از جمله دهیاری و شورای اسلامی به صورت دوجانبه است. در مورد اول، باید گفت روستاهای زرین‌دشت با توجه به رشد جمعیت، باعث شده به مرور سنت‌های خاص و بومی این روستاها از بین رفته و دارای یک بافت چندفرهنگی یا حتی ذره‌ای شود که در آن شبکه‌های اجتماعی درون‌گروهی (در حد خانواده و خویشاوندی) به مراتب قوی‌تر از شبکه‌های برون‌گروهی است و این موضوع برای مشارکت جوامع محلی در سطح روستاهای زرین‌دشت بسیار مضر بود. از سوی دیگر عدم اعتماد ساکنان محلی به مدیران روستایی و نداشتن تصور مشارکتی و برتری منافع فردی بر منافع جمعی همراه با عدم پذیرش مشارکت از جانب سازمان‌های روستایی و دیگر سازمان‌های مرتبط، از مشکلات و موانع بزرگ برای شکل‌گیری مشارکت در مناطق روستایی زرین‌دشت محسوب می‌شود. مورد دوم، به خود سازمان‌های روستایی مربوط می‌شود، ساختار مدیریتی روستاهای زرین‌دشت متمرکز و منقبض است و عمدتاً در برابر تحولات جدید تا حدودی از خود مقاومت نشان می‌دهد. این امر موجب شد نوعی عدم پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری نسبت به ساکنان به وجود آید. به همین دلیل بخش عظیمی از بدنه مدیریتی سازمان‌های روستایی این شهرستان نسبت به مشارکت و توانمندسازی و خودباوری ساکنان محلی اطلاعات کافی ندارد؛ بنابراین برخی از مدیران تصور می‌کنند که با دخالت مردم در امور روستایی، کارایی مدیریتی آنان زیر سؤال می‌رود و از اینکه اداره امور روستا را به مردم واگذار کنند، امتناع می‌کنند؛

منابع

استیگلیتز، جوزف (۱۳۸۲). به سوی پارادایم جدید توسعه، ترجمه اسماعیل مردانی گیوی، اطلاعات سیاسی - اقتصادی. شماره ۱۹۷ و ۱۹۸.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/95909/>

بزرگ‌نیا، اردشیر، (۱۳۸۹)، نقش سرمایه اجتماعی در توسعه، بازیابی شده از سایت آفتاب.

<http://ensani.ir/fa/article/128941/>

اسدی، زینب؛ عیسی پوررمضان؛ نصرالله مولایی‌هشجین (۱۳۹۵). نقش مشارکت در توسعه روستایی بخش خشک‌ظبیجار شهرستان رشت، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. سال ۵، شماره ۱. صفحات ۸۲-۶۱.

https://serd.khu.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-2-27&slc_lang=fa&sid=1

برقی، حمید؛ یوسف قنبری؛ محمد محمدسعیدی (۱۳۹۲). بررسی عملکرد شورای اسلامی روستا و میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان حسین‌آباد شهرستان نجف‌آباد)، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. سال ۲، شماره ۴. صفحات ۱۳۸-۱۱۹.

<http://ensani.ir/fa/article/362596/>

حیاتی، داریوش؛ مجتبی دهقان‌پور؛ زهرا نامجویان (۱۳۸۶). راهبرد مشارکت مردم در توسعه روستایی با نگرش به تجربه اجرای پروژه توانمندسازی اهالی روستاهای منطقه کامفیروز فارس. مجموعه چکیده مقاله‌های دومین همایش ملی توسعه روستایی در ایران. مؤسسه توسعه روستایی.

<https://www.sid.ir/>

خراشادی‌زاده، مهدیه؛ مرتضی اسمعیل‌نژاد (۱۳۹۳). نقش زنان در توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی روستای خراشاد شهرستان بیرجند، مجله مطالعات فرهنگی اجتماعی خراسان. دوره ۳، شماره ۲. صفحات ۲۸-۷.

<https://elmnet.ir/article/895831-71361/>

زاهدی، محمد جواد (۱۳۹۱). توسعه و نابرابری، انتشارات مازیار. چاپ هفتم.

<https://mazypub.ir/product-tag/>

سرور، رحیم؛ میرنجف موسوی؛ تهمنه دانیالی (۱۳۹۱). رابطه مشارکت محلی و توسعه روستایی: مطالعه موردی بخش مرحمت‌آباد، فصلنامه روستا و توسعه. سال ۱۴، شماره ۲. صفحات ۱۳۷-۱۱۷.

<https://www.sid.ir/paper/94613/fa>

سجاسی‌قیداری، حمدالله؛ احمد رومیانی؛ سمیه صانعی (۱۳۹۳). ارزیابی و تبیین کارکرد صنایع روستایی در توسعه مورد: دهستان صائین قلعه در شهرستان ابهر، اقتصاد فضا و توسعه روستایی. دوره ۳، شماره ۸. صفحات ۱۰۵-۸۷.

<https://profdoc.um.ac.ir/paper-abstract-1046140.html>

شایان، محسن؛ سیروس قنبری؛ جواد بذرافشان (۱۳۹۷). سطح‌بندی و تحلیل وضعیت پایداری در سکونتگاه‌های روستایی مطالعه موردی: شهرستان زرین‌دشت، مجله جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای. شماره ۲۶. صفحات ۱۹۶-۱۷۹.

https://gajj.usb.ac.ir/article_3633.html

شجاعی، زهرا (۱۳۸۰). مجموعه مقالات کارگاه آموزشی توسعه مشارکت زنان، تهران. انتشارات علامه طباطبایی.

<https://www.gisoom.com/book/1249769/>

شریفی‌نیا، زهرا (۱۳۹۹). تحلیل موانع مشارکت مردم محلی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان بیشه‌سر بخش مرکزی شهرستان قائم‌شهر)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی. دوره ۵۲، شماره ۳. صفحات ۱۱۵۱-۱۱۳۱.

<http://ensani.ir/fa/article/440186/>

شفیعی‌ثابت، ناصر؛ سعیده هراتی‌فرد (۱۳۹۸). توانمندسازی ذی‌نفعان برای مشارکت در توسعه پایدار گردشگری با نقش میانجی اثرات ادراک شده از گردشگری، برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری. دوره ۸، شماره ۲. صفحات ۹۰-۷۱.

http://tourism.pjournals.umz.ac.ir/article_2416.html

شمسی، مریم؛ محمدامین خراسانی؛ سیدحسن مطیعی لنگرودی (۱۳۹۹). سنجش آثار تنوع فعالیت‌های اقتصادی بر سطح رفاه جامعه روستایی (مورد: بخش مرکزی شهرستان کرمان)، فصلنامه علمی- پژوهشی برنامه‌ریزی منطقه‌ای. دوره ۱۰. شماره ۳۷. صفحات ۶۲-۴۷.

https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_3626.html

عنابتانی، علی‌اکبر؛ رضا خسروبیگی؛ علی‌اکبر تقیلو؛ محمدحسن اکبری (۱۳۹۱). تحلیل عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر میزان مشارکت مردم در نواحی روستایی مطالعه موردی روستاهای بخش مرکزی شهرستان جهرم، مجله روستا و توسعه. سال ۱۵. شماره ۱. صفحات ۸۵-۱۰۸.

<https://www.sid.ir/paper/94578/fa>

عنبری، موسی (۱۳۹۰). جامعه‌شناسی توسعه: از اقتصاد تا فرهنگ، تهران. انتشارات سمت.

<https://samta.samt.ac.ir/content/9284/>

عینالی، جمشید (۱۳۹۳). ارزیابی نقش گردشگری خانه‌های دوم در تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی مطالعه موردی: دهستان حصار ولیعصر در شهرستان آوج، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی. دوره ۳. شماره ۵. صفحات ۹۷-۱۰۷.

<http://ensani.ir/fa/article/332414/>

فراهانی، حسین؛ محمد ولایی؛ زکیه رسولی‌نیا (۱۳۹۲). ارزیابی اثرات بازار هفتگی ملکان بر پایداری اقتصادی نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان مرحمت‌آباد شمالی، شهرستان میاندوآب)، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی. دوره ۲. شماره ۳. صفحات ۲۳۲-۲۱۱.

<http://ensani.ir/fa/article/327205/>

گرچی کرسامی، علی؛ علی بابایی کارنامی (۱۳۹۶). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در مشارکت کشاورزان در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی چهاردانگه ساری، مجله تعاون و کشاورزی. سال ۶. شماره ۲۴. صفحات ۱۵۰-۱۲۹.

http://ajcoop.mcls.gov.ir/article_58537.html

منصوری، عبدالرضا (۱۳۹۳). بررسی مشکلات تشکلهای مردم‌نهاد در برنامه‌های ترویجی مرتبط با توسعه پایدار روستایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی مرودشت. دانشکده کشاورزی. گروه توسعه روستایی. رشته مدیریت توسعه. مرودشت.

<https://ganj.irandoc.ac.ir/#/users/login>

نجفی‌کانی، میرزاعلی (۱۳۹۱). بررسی و سنجش میزان مشارکت مردم و نقش آن در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان سلطانعلی شهرستان گنبدکاووس)، مجله چشم‌انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی). سال ۶. شماره ۲۰. صفحات ۱۳۷-۱۱۸.

<https://www.sid.ir/paper/175842/fa>

نیازی، محسن (۱۳۸۱). تبیین موانع مشارکت اجتماعی شهر کاشان سال ۱۳۸۰، پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی. دانشگاه اصفهان.

<https://ganj.irandoc.ac.ir/#/users/login>

هدایتی‌مقدم، زهرا؛ سیداسکندرصدایی؛ سیده‌دایت الله نوری (۱۳۹۴). سنجش میزان پایداری نواحی روستایی با استفاده از تکنیک‌های تصمیم‌گیری چندشاخصه: مطالعه موردی روستاهای شهرستان فلاورجان، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای. سال ۱۳. شماره ۱. پی‌اچ‌پی ۲۴. صفحات ۹۱-۱۱۲.

https://jm.um.ac.ir/article_31170.html

الهی چورن، محمدعلی؛ مهدی رمضان‌زاده لسبویی؛ اسفندیار الهی چورن (۱۳۹۹). ارزیابی نقش مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار روستاها (مطالعه موردی: دهستان زانوس رستاق روستای چورن)، مهندسی جغرافیای سرزمین. دوره ۴. شماره ۷. صفحات ۱۴۵-۱۳۳.

http://www.jget.ir/article_114768.html

یاسوری، مجید؛ نادرافقی؛ سیده فاطمه امامی (۱۳۹۶). مشارکت روستایی راهکاری درجهت دستیابی به توسعه و کاهش فقر مطالعه موردی: دهستان سراوان شهرستان رشت، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی. سال ۶. شماره ۳ (۱۹). صفحات ۲۳۴-۲۱۹.

<http://ensani.ir/fa/article/377591/>

References

- Avijit, G (1998), Ecology and Development in Third World, Second Edition, Routledge, London. 3.
<https://www.amazon.com/Ecology-Development-Third-Routledge-Introductions/dp/0415186315>
- Axinn, G. H., Axinn, N. W (1997). Collaboration in Rural Development, a Practioner.
<https://www.googleadservices.com/pagead/acik?>
- Azizu, A (2014). Stakeholder participation in development planning process in the Yilo Krobo Municipality (Doctoral dissertation, Scholl of Graduate Studies, Kwame Nkrumah University of Science and Technology)
<https://scholar.google.com/scholar?>
- Borec, A., and Turk, J (2009). Sustainable Rural Development-Eu Agriculture Perspective, Revija za geografijo - Journal for Geography, Vol. 4, No. 1, 37-52.
https://scholar.google.com/scholar?hl=fa&as_sdt=0.5&as_vis=1&q=Sustainable+Rural+Development+%E2%80%93+Eu+Agriculture+Perspective
- Chigbu, U.E (2012). Village Renewal as an Instrument of Rural Development: Evidence from Weyarn, Germany, Community Development, No 43, 209-224.
<https://scholar.google.com/scholar?>
- Dobie, P (2004), Models for National Strategies: Building Capacity for Sustainable Development, Development Policy Journal, Vol. 1, and Special Issue: Capacity for P31Sustainable Development, 2004.
<https://intussen.info/OldSite/Documenten/Noord/Internationaal/UNDP/Capacity%20for%20Sustainable%20Development.pdf#page=8>
- Goulet, D (1989). "Prrpppppp nnee vooomennNw vv enu,,,. WordddvooomennVv&.17, oo .20,165-175.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0305750X89902428>
- Lee, K. N (1993). Greed, Scale Mismatch and Learning, Ecological Application, Vol. 3, No. 4, 560-564.
<https://www.jstor.org/stable/1942079>
- Prasad, Durga (2013). Peoples Participation in Development : sikkimin, 2278-0211, No. 5.
<https://www.intrac.org/wpems/wp-content/uploads/2018/11/OPS-7-Peoples-Participation-in-Development-Projects.pdf>
- Putnam, R.D (2011). Bowling alone: Americas declining social capital. Journal of Democracy, 6(1), 65-78.
https://scholar.google.com/scholar?hl=fa&as_sdt=0%2C5&as_vis=1&q=Bowling+alone%3A+Americas+declining+social+capital&btnG=
- Ruth, M (2001). Women and Sustainable Development, Non-Governmental Liaison Service. 2001, available on www.un-ngls.org.116.
https://scholar.google.com/scholar?hl=fa&as_sdt=0%2C5&as_vis=1&q=Women+and+Sustainable+Development%2C+Non-Governmental+Liaison+Service&btnG=
- Varga, E (2008).the Challenges of Sustainable Rural Development towards Engineering, Policy, Montreal.2.
https://www.ineer.org/Events/ICEE2008/full_papers/full_paper285.pdf
- Wackernagel, M., Yount, J.D (2000). Footprints for Sustainability, Vol. 2, No. 1, 23-44.
<https://staff.washington.edu/jhannah/geog270aut07/readings/population/Moffatt%20-%20Ecolog%20Footprint%20and%20Sustain%20Dev.pdf>
- Ward, N., Brown, D.L (2009).Placing the Rural in Regional Development,Regional Studies,No.43,1237-1244.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00343400903234696>
- WHITE, C (2004). Strategic Management, New York, Palgrave Macmillan. 112.
<https://scholar.google.com/scholar?>
- World Commision in environment and development. 1987our.
https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/bitstream/handle/10625/152/WCED_v17_doc149.pdf
- Zeller, M (2006). Rural development theory and policy. Germany: University of Hohenheim.23
<https://www.researchgate.net/profile/Andreas-Neef->